

УДК 323.1+327.5+327.7

DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).19–32

Ігор Тодоров,*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій***Наталія Тодорова,***кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри полікультурної освіти
та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

БЕЗПЕКОВІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ: ОЧІКУВАННЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

У статті висвітлено міжнародний вимір національної безпеки України. Розглянуто можливість зовнішніх гарантій у сфері безпеки. Визначено зовнішній чинник у національній безпеці України з початку 1990-х років. Проаналізовано новітні двосторонні безпекові угоди України, укладені на початку 2024 року. Доведено безальтернативність євроатлантичного курсу як реальної можливості гарантувати безпеку нашої держави. Перспектива набуття членства України в НАТО спроможна зупинити сучасну російську агресію на українських умовах та сприяти спільній перемозі над Росією. Вступ України до НАТО може стати історичним кроком у розвитку Альянсу і сприяти створенню нової системи колективної безпеки у світі. Швидка євроатлантична інтеграція України може бути вмотивована кількома аргументами: врахування унікального військового досвіду України у веденні широкомасштабної війни; розгляд членства як засобу внеску до припинення конфлікту та зняття фінансового тягаря з членів Альянсу; діяльність України відповідно до Стратегічної концепції НАТО в боротьбі з російською загрозою. Ефективна протидія Росії вимагає від колективного Заходу повної мілітаризації як України, так і самого Заходу. Головним має бути стратегічне бачення поразки Росії. Агресію проти України слід розглядати як стратегічну атаку з боку Москви на західну спільноту. В сучасному контексті українського спротиву формуються перспективи світового порядку на найближчі десятиліття, Ключовим аспектом майбутнього світу має стати дезінтеграція Росії як головної загрози людству.

Ключові слова: безпекові гарантії, національна безпека України, рашизм, НАТО, російська агресія, євроатлантична інтеграція України.

The article highlights the international dimension of Ukraine's national security and considers the possibility of external guarantees in the field of security. An extrinsic factor in Ukraine's national security since the beginning of the 1990s has been identified. The recent bilateral security agreements of Ukraine concluded at the beginning of 2024 are analysed. It has been proven that the Euro-Atlantic course has no alternative

but is a real opportunity to ensure the security of Ukraine. The prospect of Ukraine's accession to NATO can stop current Russian aggression on Ukrainian terms and contribute to a joint victory over Russia. Ukraine's accession to NATO can be a historic step in the development of the Alliance and contribute to devising a new system of collective security in the world. The rapid Euro-Atlantic integration of Ukraine can be motivated by several arguments: the unique military experience of Ukraine in a large-scale modern war; considering membership as a means of contributing to ending the conflict and removing the financial burden from the Alliance members; activities of Ukraine following NATO's Strategic Concept in the fight against the Russian threat. Effective opposition to Russia requires the collective West to fully militarize both Ukraine and the West. A strategic vision of the defeat of Russia should be the key point. Aggression against Ukraine should be seen as a strategic attack by Moscow on the Western community. In the current context of the Ukrainian resistance, the perspectives of the world order for the coming decades are being formed. The key aspect of the future world should be the disintegration of Russia as the main threat to humanity.

Keywords: security guarantees, national security of Ukraine, racism, NATO, Russian aggression, Euro-Atlantic integration of Ukraine.

Актуальність дослідження впливає з того, що вторгнення Росії в Україну кардинально вплинуло на міжнародну безпеку. Це породило потребу світового співтовариства переглянути сучасний світовий порядок. На порядку денному стоїть необхідність швидкого включення України як ключового елемента у глобальну стратегію колективного Заходу для спільної перемоги над «імперією зла».

Окремі аспекти проблеми були предметом наукових розвідок таких вітчизняних та зарубіжних дослідників, як В. Валле [2], С. Віднянський [4], В. В'ятрович [5], Л. Гардінг [6], Г. Зеленько [13], О.Мотиль [11], С. Плохій [12], О.Потехін [15] І. Рущенко [17], Т. Снайдер [18], Л. Якубова [27] та інших. Водночас новітні політичні ініціативи, невирішені елементи загальної проблеми вказують на необхідність подальших досліджень у сфері безпекових гарантій для України в умовах сучасної російської інвазії.

Метою статті є розгляд можливих гарантій у сфері безпеки в контексті новітніх двосторонніх угод. Ця мета досягалася шляхом вирішення таких завдань: визначити зовнішній чинник у національній безпеці України з початку 1990-х років; проаналізувати двосторонні безпекові угоди України, укладені на початку 2024 року; довести безальтернативність євроатлантичного курсу як реальної можливості гарантувати безпеку нашої держави.

Будь-яка країна потребує безпекових гарантій. Від відновлення незалежності України цьому питанню не приділялося достатньої уваги. В Основних напрямках зовнішньої політики 1993 р. було зазначено, що «Україна розбудовує свої двосторонні та багатосторонні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємовигоди, невтручання у внутрішні справи. Україна не є ворогом жодної держави» [14].

Україна, яка в 1991 році мала третій за обсягом ядерний потенціал у світі, була змушена його позбавитися. Це відбулося під шаленим тиском з

боку Російської федерації та Сполучених Штатів Америки, і альтернативи процесу ядерного роззброєння не було. В якості компенсації Україні партнерами був запропонований Будапештський меморандум, і багато хто сприйняв декларації, які містилися в цьому документі, як гарантії безпеки.

Нарешті на початку 2000-х у Законі про основи національної безпеки було зафіксовано, що основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері «є забезпечення повноправної участі України в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки, набуття членства у Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, але з суттєвою обмовкою – «при збереженні добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією» [9]. Проте ці національні юридичні акти не надавали і не могли надати міжнародних гарантій безпеки. Вони, як і проголошений в 2010 році так званий «позаблоковий» статус, не запобігли російській агресії в 2014 році. Закон про національну безпеку 2018 р. і конституційне закріплення євроатлантичної інтеграції як запоруки національної безпеки в 2019 р. мали також передусім внутрішньополітичне значення. Це не наблизило країну суттєво до справжніх міжнародних безпекових гарантій.

Російське широкомасштабне вторгнення в лютому 2022 року поставило на порядок денний саме зовнішні безпекові гарантії. Про те, що Україна потребує гарантій безпеки, В. Зеленський почав говорити одразу після початку російського вторгнення 24 лютого 2022 р. Українська влада дорікала підписантам Будапештського меморандуму, що ті не дотрималися обіцянок і не допомогли країні, яка добровільно відмовилася від ядерної зброї. Світові лідери не були готові ні політично, ні юридично давати Україні такі гарантії безпеки, як у п'ятій статті Північноатлантичного договору. Хоча на зустрічах і в промовах В. Зеленський просив саме про це.

Навесні 2022 року в українському медіапросторі на роль гарантів пропонувалися різні країни. Деякі, мабуть, і не чули про це. Навіть згадувалася Росія. У вересні 2022 року був презентований Київський безпековий компакт (який дехто називав договором). Офіційно заявлялося, що цей документ запропонував сучасний багаторівневий механізм гарантій для забезпечення безпеки України до моменту її вступу до НАТО [10]. Втім, ніяких наслідків цей документ не мав, жодна країна до нього не приєдналася.

12 липня 2023 року країни Великої сімки оголосили Спільну декларацію про підтримку України. У вітчизняному інформаційному просторі цей документ сприйняли як такий, що вказував на довгострокові гарантії безпеки та економічну підтримку України. Насправді це були лише чергові політичні запевнення. Втім, саме в цьому документі передбачалася можливість укладення двосторонніх безпекових угод [29]. Пізніше до декларації приєдналося ще 24 країни. Розпочалися консультації та переговори щодо підготовки двосторонніх безпекових угод.

На початку 2024 року були укладені угоди про співробітництво у сфері безпеки з Великою Британією, Німеччиною, Францією, Данією, Італією, Канадою, Нідерландами та Фінляндією [19-26]. До речі, всі ці країни

є членами НАТО. Готується підписання ще кількох аналогічних угод. В усіх вказаних угодах йдеться про надання всебічної, включаючи військову, підтримки Україні для захисту територіальної цілісності в кордонах 1991 року та у поверненні окупованих територій. Ця підтримка включає надання швидкої та постійної допомоги у сфері безпеки, військової техніки та економічної підтримки, хоча конкретні строки постачань, як правило, не визначені. Також передбачено підтримку реформ, закріплення фінансування на потреби української армії на 2024 рік, співробітництво у сфері оборонно-промислового комплексу та залучення іноземних інвестицій, компенсацію збитків від російської агресії та притягнення Росії до відповідальності за злочини агресії проти України. Також йдеться про посилення санкційного тиску на Росію, співпрацю у сфері розвідки та кібербезпеки, протидію російській дезінформації та маніпуляціям, захист критичної інфраструктури України. Термін дії цих угод про співробітництво у сфері безпеки – десять років з можливістю подальшого продовження.

Втім, існує деяка різниця між цими угодами. Зокрема це стосується угоди між Україною та Німеччиною. Цей документ є найбільш обережним. На відміну від більш конкретних умов в угодах з Великою Британією та Францією та іншими країнами, ФРН уникала використання виразу «зобов'язання у безпеці», віддавши перевагу більш абстрактному формулюванню: «Німеччина має намір надавати непохитну підтримку Україні стільки, скільки буде потрібно, щоб допомогти Україні захистити себе та відновити територіальну цілісність у межах її міжнародно визнаних кордонів». Українсько-німецька угода також не містить згадки про підтримку вступу України до НАТО [20].

Водночас є нюанси, на яких, як правило, не акцентують увагу політики та журналісти. Вказані угоди набирали чинності відразу після підписання, тобто, вони не потребували ратифікації в парламентах. Отже, це передусім політичні, а не юридичні домовленості. Вони не відповідають вимогам Закону «Про міжнародні договори України» [8] і Міжнародній конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, яка вказує на необхідність обов'язкового дотримання національних конституційних норм щодо ратифікації [3]. Показово, що всі ці безпекові угоди опубліковано на сайті Президента України, а не Верховної Ради, Кабінету Міністрів чи МЗС. Проте Президент В. Зеленський та керівник його офісу А. Єрмак продовжують публічно стверджувати, що Україна укладає угоди про «гарантії безпеки». Такі твердження з боку влади є небезпечним не лише тим, що вводять частину суспільства в оману. Вони також об'єктивно гальмують рух країни до НАТО, бо ставлять під сумнів доцільність таких амбіцій (навіщо вступати до НАТО, якщо Україна вже має безпекові гарантії).

Проте підписані на початку 2024 року угоди фактично не містять гарантій безпеки. Гарантій як таких країні ніхто не дасть, бо ці гарантії передбачають союзницькі відносини. Україна, на жаль, майже два роки широкомасштабного вторгнення Росії, а загалом вже понад десять років, веде війну без союзників. Україна має партнерів, які допомагають через власне бачення ситуації.

Водночас не можна не визнати, що всі ці угоди про співпрацю у сфері безпеки не лише мають певний позитивний «піарний» ефект, а й передбачають конкретні практичні кроки щодо допомоги Україні.

Принципово важливо, щоб колективний Захід сформулював власний документ, на кшталт української формули миру, який би був синхронізований з українським баченням перемоги. Тобто йдеться про необхідність західної всеосяжної політичної, економічної та військової стратегії, яка враховуватиме типи допомоги, її обсяги й терміни постачання. В цьому сенсі є певна надія на майбутній Глобальний саміт миру у Швейцарії. Позитивну тенденцію в наданні дедалі потужнішої та необхіднішої на полі бою зброї видно, але цього недостатньо. Для посилення власної рішучої позиції Захід має усвідомити загрозу для себе. Окремі політики усвідомлюють і кажуть, що українці проливають кров за них та демократичні цінності, але стратегічного бачення, що це саме так, немає, як і розуміння, що треба не просто допомогти, а стати самим на бік України повною мірою. Якщо цього не станеться, Захід приречений на глобальну поразку.

Лише після початку російської інвазії в 2014 році українське суспільство почало усвідомлювати, що вступ України до НАТО є ключовим засобом гарантування безпеки країни. З того часу ця концепція мала стабільну підтримку громадян.

Мадридський та Вільнюський саміти НАТО не надали відчутного прориву на шляху до членства України в Альянсі. Проте це, з огляду на ситуацію, було прогнозовано. Втім, для України наразі головним завданням є протистояння російській агресії. В цьому контексті саміти виявилися позитивними. Але, на жаль, Альянс поки ще не усвідомив власну роль у перемозі над Росією. Головна причина такої обережності — страх прямої конфронтації з Росією. На саміті НАТО у Вільнюсі у 2023 році держави-члени Альянсу підтвердили підтримку майбутнього вступу України до НАТО. Держави-члени Альянсу і надалі підтримуватимуть Україну і аналізуватимуть її здобутки у досягненні оперативної сумісності, а також додаткових демократичних і безпекових перетворень, що є необхідною умовою для вступу до НАТО [33].

На наш погляд, запрошення України до НАТО спроможне зіграти роль тригера для переможного завершення війни, бо очікування завершення війни для початку переговорів про вступ позбавлене сенсу: воно не сприяє закінченню війни та створює у Росії ілюзію перспектив власної перемоги.

Зрозуміло, активна війна Росії на території України та відновлення бойових дій на Близькому Сході призводить до того, що держави-члени НАТО стикаються із загостренням напруження. Вагомим подразником стають авторитарні режими, зокрема КНР [7]. Проте НАТО продовжує зміцнюватися. Альянс розширюється і стає більш ефективним. До складу Альянсу увійшли Фінляндія і Швеція. На Вільнюському саміті було прийнято нові потужні плани для захисту кожного дюйма території Альянсу, підкріплені великою кількістю військовослужбовців та високоефективними повітряними і морськими силами на східному фланзі. У 2023 році ви-

датки на оборону в європейських країнах-членах НАТО та Канаді зросли на 11%, що є надзвичайним ростом порівняно з попередніми роками. На Вільнюському саміті був ухвалений План дій у галузі оборонного виробництва, спрямований на збільшення виробництва та насичення арсеналів зброї і боєприпасів. Але поки більшість країн Альянсу ще не виконали рекомендацій Вельського саміту 2014 року про витрати на оборону на рівні 2% національного ВВП [31].

Крім зміцнення власної колективної оборони, країни-члени НАТО продовжують підтримувати Україну у важкий для неї період. Надання допомоги Україні – це не лише прояв благодійності, але й власний безпековий інтерес Альянсу. На Вільнюському саміті створено Раду Україна-НАТО, яка допомагає Україні переходити до стандартів НАТО. Україна вже на шляху до вступу до НАТО. В другі роковини початку широкомасштабної російської агресії Рада Україна-НАТО зробила заяву. В ній підкреслено, що держави-члени Альянсу рішучі, як ніколи, продовжувати підтримку України стільки, скільки знадобиться для її перемоги. Тоді як Україна законно реалізує невід’ємне право на самооборону, як закріплено у Статті 51 Статуту ООН, держави-члени Альянсу і партнери забезпечують тривалу військову, фінансову і гуманітарну допомогу. Майбутнє України – в НАТО. Держави-члени Альянсу і Україна стоять пліч-о-пліч [30]. У новій Стратегічній концепції, що діятиме до 2030 року, Росію визнано «найбільш значною і безпосередньою загрозою безпеці союзників, а також миру і стабільності в євроатлантичному регіоні» [34].

Попри певні коливання в українській політиці в першій половині 2022 року, курс на євроатлантичну інтеграцію залишався незмінним. Наприкінці вересня 2022 року було оголошено про подачу Україною заявки на вступ до НАТО (проте сама процедура заявки не передбачена Альянсом), хоча країна вже і так є офіційно визнаним кандидатом на вступ, отримавши в 2018 році статус «*aspiring country*», тобто «держави-аспіранта». Україна з 2009 року виконує Річні національні програми, які структурно і змістовно схожі з ПДЧ, хоча не завжди РНП імплементувалися належним чином. В Адаптованій річній національній програмі на 2024 рік сформульовані дуже конкретні і реальні цілі в усіх складових частинах. Наприклад, ціль «Посилення демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони України» передбачає виконання таких завдань: оновлення Закону України «Про національну безпеку України» з метою посилення демократичного цивільного контролю та нагляду над Збройними силами України та сектором безпеки і оборони загалом, а також трансформація системи командування та управління відповідно до принципів НАТО; підвищення ефективності управління, посилення нагляду та відповідальності посадових і службових осіб органів сектору безпеки і оборони України; розвиток спільного урядування в системі Міністерства оборони; удосконалення об’єднаного керівництва силами оборони держави та планування у сфері безпеки і оборони. Індикаторами виконання визначено внесення зміни до деяких законодавчих актів України щодо посилення демократичного цивільного контролю над Збройними силами, удосконалення об’єднано-

го керівництва силами оборони держави та планування у сфері безпеки і оборони України; завершення трансформації системи командування та управління відповідно до принципів та стандартів НАТО [1].

Необхідність вступу України до НАТО багато хто на Заході вважає актуальним лише у разі сталого припинення військових дій. Проте це лише один аспект обговорення. Водночас необхідно враховувати, що НАТО є не лише військовим союзом, але й політичною організацією, де важливою є відповідність політичним критеріям, зокрема у сфері демократії. Україна, незважаючи на заяви про свою готовність до членства, має ще вирішити певні проблеми у цій сфері.

Країни Заходу уникають прямого конфлікту з Росією, тому надання гарантій безпеки Україні неможливо до закінчення військових дій. Проте відновлення миру в регіоні вимагає не лише політичної волі, але й готовності приймати ризики. Варто нарешті подолати страх загрози прямого конфлікту з РФ. Довіра стратегічному блефу Росії обумовлює, те, що Захід не бере на себе стратегічної ініціативи, діє реактивно, тобто продовжує «грати чорними».

Лише приєднання України до НАТО може забезпечити реальний рівень безпеки, а не те, про що йдеться в безпекових угодах. Інтеграція України у євроатлантичний простір передбачає дотримання вартісних орієнтирів, закріплених в преамбулі Північноатлантичного договору. Це включає пріоритети впровадження демократичних стандартів у всі сфери життя та адаптацію законодавства до норм і стандартів Альянсу. Адаптована річна національна програма на 2024 рік, презентована під засідання Ради Україна-НАТО на рівні міністрів закордонних справ, спрямована на реалізацію всіх умов, визначених на саміті у Вільнюсі в липні 2023 року. Вступ до НАТО є основним пріоритетом для України і ключовою умовою для її виживання. Вся сучасна політична еліта України та західні уряди висловлюють одностайну підтримку членства України в НАТО. За вступ до Північноатлантичного альянсу зараз абсолютна більшість українців. У рішенні, прийнятому на саміті НАТО у Вільнюсі у 2023 році, підтверджено підтримку майбутнього членства України в Альянсі [33]. Проте слід зауважити, що серед країн Альянсу завжди існувала певна обережність щодо ідеї вступу України до НАТО. Це визначалося бажанням уникати «провокацій» у відносинах з Росією, навіть після окупації Криму та частин Донецької і Луганської областей. Безумовно, принципово важливо, що Європа і Сполучені Штати повністю підтримали Україну в захисті від Росії. Це питання має важливий вплив не лише на безпеку України, але й на євроатлантичний порядок безпеки та глобальну стабільність. Російсько-українська війна визначає політичні та військові стратегії Заходу і впливає на світовий цивілізаційний розвиток. Саме Альянсу необхідно попередити втягнення світу в прірву хаосу та анархії, де діє принцип «права сильного». Росія активно реалізує власну воєнну концепцію, спрямовану на досягнення виживання російської системи влади. «Рашистська» ідеологія, пропаганда, економічні стратегії та військова доктрина у цьому контексті націлені на досягнення цієї мети. Україна захищає не лише свою незалеж-

ність, але й свободу для європейців і цивілізованої спільноти. Мета Росії в її війні проти України залишається незмінною – досягнення військової перемоги над Збройними силами України. Незважаючи на значну матеріальну перевагу Росії, вона не змогла вирішити цю мету вже протягом понад двох років. Окрім героїзму українських військових та єдності суспільства, вирішальну роль у цьому відіграє підтримка з боку Заходу. Саме ця підтримка підсилює глобальне значення російсько-українського конфлікту та заважає Росії досягти своїх амбіційних цілей.

Ефективна протидія Росії вимагає від колективного Заходу повної мілітаризації як України, так і самого Заходу. Головним має бути стратегічне бачення поразки Росії. Розрахунок на можливість пом'якшення ставлення Путіна до Заходу через віддання йому України помилковий. Агресію проти України слід розглядати як суттєву стратегічну атаку з боку Москви на західну спільноту. В сучасному контексті українського спротиву формується перспектива світового порядку протягом найближчих десятиліть, а можливо, і століть. Ключовим аспектом становлення майбутнього миру є ліквідація теперішньої Росії, що тероризує міжнародну спільноту. Альтернативи цьому не існує.

Для України та світу в цілому, не існує іншого варіанту, крім членства країни в Альянсі. Колишній Генсек Альянсу Андерс Фог Расмуссен вважає, що прийшов час піти далі і запросити Україну до НАТО. Нам потрібна нова європейська архітектура безпеки, в якій Україна займатиме центральне місце в НАТО. Гарантії 5-ї статті стримуватимуть Росію від подальших атак на українську територію всередині НАТО. Для членства України в НАТО існує три причини, за словами Расмуссена: нейтралітету в сучасному світі не існує, сірі зони на карті не можна залишити, оскільки на них Росія реагує агресивно, і, головне, українська армія, яка є найбільш загартованою в Європі, може стати прикладом для інших європейських армій [28].

Запрошення України до НАТО може стати інструментом завершення війни, а не її ескалацією. Важливо усвідомлювати, що будь-які гарантії безпеки для України без членства в НАТО залишаються лише фантазіями. Вступ України до НАТО може стати історичним кроком у розвитку Альянсу і сприяти створенню нової системи колективної безпеки в світі. Це також може вплинути на політику Китаю, сприяючи стабільності та запобігаючи новим конфліктам. Швидка євроатлантична інтеграція України може бути вмотивована кількома аргументами: врахування унікального військового досвіду України у веденні широкомасштабної новітньої війни; розгляд членства як засобу припинення конфлікту та зняття фінансового тягаря з членів Альянсу; діяльність України відповідно до Стратегічної концепції НАТО в боротьбі з російською загрозою [32].

Відновлене та трансформоване НАТО може сприяти забезпеченню миру на глобальному рівні. Україна, маючи потенціал, може відіграти ключову роль у подоланні світового тоталітаризму. Україна шляхом до НАТО спроможна подолати такі власні вади, як співіснування демократії та олігархії, поєднання відданості ідеям свободи та популізму, свободи слова та

контрольованих медій, поваги до прав людини та корупції. Розв'язання цього роздвоєння у суспільній свідомості визнається як критичне завдання. Україна володіє усіма передумовами для проведення таких змін завдяки активному громадянському суспільству, яке продемонструвало свою організованість та самопожертву в критичні моменти російської агресії. Здійснення трансформаційної революції в свідомості громадян України стає доленосно важливим для країни. Україна може зайняти своє гідне місце серед цивілізованих націй світу, демонструючи високі духовні цінності, свободу, незалежність, гідність і самоповагу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптована річна національна програма на 2024 рік. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
2. Валле В. (2022) Свобода та її вороги. К.: Фабула, 2022. 240 с.
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Портал Liga 360. [Електронний ресурс]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU69K01>
4. Віднянський С., Мартинов А. (2023) Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія. К.: Інститут історії України НАН України, 2023. 264 с.
5. В'ятрович В. (2023) Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну. К.: Фабула. 256 с.
6. Гардінг Л. (2023) Вторгнення. За лаштунками кривавої війни Росії та боротьби України за виживання: пер з англ. І. Возняка. Харків: Віват, 2023. 352 с.
7. Декларація Мадридського саміту. Прийнята главами держав і урядів НАТО – учасників засідання Північноатлантичної ради в Мадриді 29 червня 2022 року. [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_196951.htm.
8. Закон України «Про міжнародні договори України» / Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
9. Закон України «Про основи національної безпеки України» / Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
10. Київський безпековий договір. The Kyiv security compact. Міжнародні гарантії безпеки для України / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f15fa24a1325edf4_1663050954.pdf
11. Мотиль О. (2009) Підсумки імперій: занепад, розпад і відродження = Imperial Ends: The Decay, Collapse, and Revival of Empires : [монографія] / Олександр Мотиль; [пер. з англ. Павла Грицака]. Київ, 198 с.
12. Плохій С. (2023) Російсько-українська війна: повернення історії. К.: КСД, 2023. 400 с.
13. Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : аналітична записка. (2023) Київ : Ін-

- ститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 64 с.
14. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» / Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
 15. Потехін О., Клименко Ю. (2023) Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст. К.: Дух і літера, 2023. 552 с.
 16. Результати Мадридського саміту НАТО 29-30 червня 2022 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-madrydskoho-samitu-nato-29-30-cherვნya>.
 17. Рущенко І. П. (2023) Ідеологія рашизму : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 276 с.
 18. Снайдер Т. (2023) Що зараз першочергово хвилює Вашингтон і який ризик для України у війні найбільший. [Електронний ресурс]. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ukrajina-vikonuye-funkciji-nato-z-malenkim-byudzhetom-timotishnyder-pro-te-shcho-hvilyuyeye-ssha-i-rosiyu-50360649.html>
 19. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. 12 січня 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>
 20. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. 16 лютого 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>
 21. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. 16 лютого 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>
 22. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією. 23 лютого 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-89185>
 23. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Канадою. 24 лютого 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89233>
 24. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Італією. 24 лютого 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89245>
 25. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Нідерландами. 1 березня 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89461>

26. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Фінляндською Республікою. 3 квітня 2024 р. / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL:<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-90021>
27. Якубова Л. (2018) «Русский мир» в Україні: на краю прірви. Київ: ТОВ Видавництво «Кліо». 384 с.
28. Ex-Nato chief proposes Ukraine joins without Russian-occupied territories. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/11/ex-nato-chief-proposes-ukraine-joins-without-russian-occupied-territories>
29. G7: Joint declaration of support for Ukraine. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/12/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine/m>
30. Statement by the NATO-Ukraine Council marking two years of Russia's full-scale invasion of Ukraine. [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_223087.htm?selectedLocale=en
31. The Secretary General's Annual Report 2023. [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/3/pdf/sgar23-en.pdf
32. Ukraine's NATO Membership: Should It Happen Before the War Ends? [Електронний ресурс]. URL: https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ukraine-nato-membership?fbclid=IwAR2dVsXYvi7MPzaVMA9xSmDgmipEG68GRSTtLq19-Q14CIwNqKN9nqn6_AM
33. Vilnius Summit Communiqué. Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023. [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=en
34. 2022 Strategic Concept. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept>

REFERENCES

1. Adaptovana richna natsionalna prohrama na 2024 rik [Adapted annual national program for 2024]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Vallye V. (2022). *Svoboda ta yiyi vorohy* [Freedom and its enemies]. Kyiv: Fabula [in Ukrainian].
3. Videnska konventsiya pro pravo mizhnarodnykh dohovoriv. Portal Liga 360 [Vienna Convention on the Law of International Treaties. Liga 360 portal]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MU69K01> [in Ukrainian].
4. Vidnyans'kyi S., Martynov A. (2023). Rosiys'ko-ukrayins'ka viyna ta mizhnarodne spivtovarystvo [The Russian-Ukrainian War and the International Community]. Kyiv: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny [in Ukrainian].
5. Vyatrovych V. (2023). *Nasha stolitnya. Korotki narysy pro dovhu viynu* [Our century. Short essays about the long war]. Kyiv: Fabula [in Ukrainian].
6. Harding L. (2023). *Vtorhennya. Za lashtunkamy kryvavoyi viyny Rosiyi ta borot'by Ukrayiny za vyzhyvannya* [Invasion. Behind the scenes of Russia's bloody war and Ukraine's struggle for survival]. Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].

7. Deklaratsiya Madryds'koho samitu. Pryynyata hlavamy derzhav i uryadiv NATO – uchasnykiv zasidannya Pivnichnoatlantychnoyi rady v Madrydi 29 chervnya 2022 roku [Declaration of the Madrid Summit. Adopted by NATO heads of state and government - participants of the meeting of the North Atlantic Council in Madrid on June 29, 2022]. Retrieved from https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_196951.htm [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrayiny «Pro mizhnarodni dohovory Ukrayiny» / Ofitsiynyy vebportal parlamentu Ukrayiny [Law of Ukraine “On International Treaties of Ukraine” / Official web portal of the Parliament of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrayiny «Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny» / Ofitsiynyy vebportal parlamentu Ukrayiny [Law of Ukraine “On the Basics of National Security of Ukraine” / Official website of the Parliament of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> [in Ukrainian].
10. Kyyivskyy bezpekovy dohovir. The Kyiv security compact. Mizhnarodni harantiyi bezpeky dlya Ukrayiny [Kyiv Security Treaty. The Kyiv security compact. International security guarantees for Ukraine]. *Ofitsiynne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f-15fa24a1325edf4_1663050954.pdf [in Ukrainian].
11. Motyl' O. (2009) Pidsumky imperiy: zanepad, rozpad i vidrozhennya [Imperial Ends: The Decay, Collapse, and Revival of Empires]. Kyiv [in Ukrainian].
12. Plokhyy S. (2023) *Rosiyсько-ukrayinska viyna: povernennya istoriyi [The Russian-Ukrainian war: the return of history]*. Kyiv: KSD [in Ukrainian].
13. Politychna bezpeka Ukrayiny: problemy politychnoho i derzhavnoho pravlennya. Prohnozna otsinka, mekhanizmy zabezpechennya : analitychna zapyska. (2023) [Political security of Ukraine: problems of political and state governance. Predictive evaluation, mechanisms of provision: analytical note]. Kyiv: Institute of Political and Ethnonational Studies named after I. F. Kuras NAS of Ukraine [in Ukrainian].
14. Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro Osnovni napryamy zovnishn'oyi polityky Ukrayiny» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Main Directions of Ukraine's Foreign Policy»]. Ofitsiynyy vebportal parlamentu Ukrayiny – Official website of the Parliament of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> [in Ukrainian].
15. Potyekhin O., Klymenko YU. (2023) *Heopolityka proty bezpeky: soyuznytske strymuvannya ahresiyi v Yevropi XX – pochatku XXI st. [Geopolitics against security: allied deterrence of aggression in Europe in the 20th and early 21st centuries]*. Kyiv. Dukh i litera [in Ukrainian].
16. Rezultaty Madryds'koho samitu NATO 29-30 chervnya 2022 [Results of the Madrid NATO Summit on June 29-30, 2022]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-madrydskoho-samitu-nato-29-30-chervnya> [in Ukrainian].
17. Rushchenko I. P. (2023). *Ideolohiya rashyzmu [The ideology of racism]*. Kharkiv : KHNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
18. Snayder T. (2023) Shcho zaraz pershocherhovo khvylyuye Vashynhton i yakyy ryzyk dlya Ukrayiny u viyni naybilshyy [What is the primary concern of Washington now and what is the greatest risk for Ukraine in the war]. Retrieved from <https://nv.ua/>

- ukr/ukraine/politics/ukrajina-vikonuye-funkciji-nato-z-malenkim-byudzhetom-timoti-snyder-pro-te-shcho-hvilyuye-ssha-i-rosiyu-50360649.html [in Ukrainian].
19. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrayinoyu ta Spoluchenym Korolivstvom Velykoyi Brytaniyi i Pivnichnoyi Irlandiyi. 12 sichnya 2024 [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. January 12, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277> [in Ukrainian].
 20. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky ta dovhostrokovu pidtrymku mizh Ukrayinoyu ta Federatyvnoyu Respublikoyu Nimechchyna. 16 lyutoho 2024 [Agreement on security cooperation and long-term support between Ukraine and the Federal Republic of Germany. February 16, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985> [in Ukrainian].
 21. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrayinoyu ta Frantsiyeyu. 16 lyutoho 2024 [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and France. February 16, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005> [in Ukrainian].
 22. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky ta dovhostrokovu pidtrymku mizh Ukrayinoyu ta Daniyeyu. 23 lyutoho 2024 [Agreement on security cooperation and long-term support between Ukraine and Denmark. February 23, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-89185> [in Ukrainian].
 23. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrayinoyu ta Kanadoyu. 24 lyutoho 2024 [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and Canada. February 24, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89233> [in Ukrainian].
 24. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrayinoyu ta Italiyeyu. 24 lyutoho 2024 [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and Italy. February 24, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89245> [in Ukrainian].
 25. Uhoda pro spivrobitnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrayinoyu ta Italiyeyu. 24 lyutoho 2024 [Agreement on cooperation in the field of security between Ukraine and Italy. February 24, 2024]. *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny – Official online representation of the President of Ukraine*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89461> [in Ukrainian].